De zeefwerking in procedures bij de bestuursrechter over elektriciteitsprojecten

Onderzoek in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Rijksuniversiteit Groningen, vakgroep Staatsrecht, Bestuursrecht en Bestuurskunde, Bert Marseille

30 juni 2026

1. Inleiding

In het wetsvoorstel versterking regie volkshuisvesting (Wvrv) is vastgelegd dat voor besluiten voor categorieën projecten waarvan de versnelde uitvoering noodzakelijk is vanwege 'zwaarwegende maatschappelijke belangen', verschillende versnellingen in de beroepsprocedure gelden, waaronder beroep in eerste en enige aanleg bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling), een uitsprakentermijn van zes maanden en een verbod op pro forma beroep. Over het begrip 'zwaarwegende maatschappelijke belangen', meldt de memorie van toelichting dat het projecten betreft met een grote maatschappelijke urgentie en betekenis voor de samenleving.[1]

In de memorie van toelichting van het wetsvoorstel Wvrv is te lezen dat naast woningbouwprojecten ook energieprojecten kunnen worden aangewezen.

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat wil besluiten aanwijzen in een algemene maatregel van bestuur, het 'Besluit procedurele versnellingen voor elektriciteitsprojecten', dat veelal wordt aangeduid als de Aanwijzing, een term die we ook in deze rapportage gebruiken.[2]

Mocht het wetsvoorstel tot wet worden en mocht in de Aanwijzing een aantal projecten worden aangewezen, dan kan worden aangenomen dat dit consequenties heeft voor het aantal procedures over elektriciteitsprojecten dat door de rechtbanken en door de Afdeling wordt behandeld.

2. Vraagstelling

Het onderhavige onderzoek betreft de vraag wat de consequenties zijn – op het punt van de belasting van rechterlijke instanties en het tijdsverloop van rechterlijke procedures – als voor besluiten die worden genomen in het kader van elektriciteitsprojecten waarvoor op dit moment geldt dat daartegen beroep in twee instanties mogelijk is, wordt bepaald dat daarvoor beroep in eerste en enige aanleg bij de Afdeling geldt.

Het onderzoek is het vervolg op een in 2024 uitgevoerd onderzoek.[3] Daarin is voor de periode 2015-2023 nagegaan hoeveel procedures over elektriciteitsprojecten in eerste en enige aanleg bij de Afdeling zijn gevoerd, hoe veel procedures daarover bij de rechtbank zijn gevoerd en hoe vaak die tot een

[1] *Kamerstukken* 36512.
[2] Zie: Besluit procedurele versnellingen elektriciteitsprojecten | Overheid.nl | Wetgevingskalender
[3] Bert Marseille, *De consequenties van de wijziging van rechtsbeschermingsprocedures over elektra*, Groningen: Rijksuniversiteit Groningen 2024.

Intern gebruik

procedure in hoger beroep leidde, met andere woorden, wat de zeefwerking van de procedure bij de rechtbank was.

Het onderhavige onderzoek betreft deels een actualisatie van het onderzoek van 2024, deels een uitbreiding daarvan.

De *actualisatie* houdt in dat voor de periode van 1 januari 2024 tot en met 19 juni 2026 wordt nagegaan hoeveel procedures over elektriciteitsprojecten in eerste en enige aanleg bij de Afdeling zijn gevoerd, hoe veel procedures daarover de bij de rechtbank zijn gevoerd en wat de zeefwerking daarvan was.

De *uitbreiding* heeft als doel beter zicht te krijgen op de zeefwerking van de procedure bij de rechtbank, door voor procedures op het terrein van het omgevingsrecht in het algemeen na te gaan hoe het daar staat met de zeefwerking, zodat iets kan worden gezegd over een mogelijk verband tussen de aard van projecten en zeefwerking.

De actualisatie komt in paragraaf 3 aan de orde, de uitbreiding in paragraaf 4

3. Procedures over elektriciteitsprojecten

3.1 Inleiding

Dit deel van het rapport betreft de actualisatie van het onderzoek uit 2024. Het houdt een update in betreffende de procedures die worden gevoerd over elektriciteitsprojecten, ten opzichte van het rapport uit 2024. Doel ervan is om een meer precieze prognose te maken van de potentiële versnelling en de eventuele vermindering van de werklast die de Aanwijzing kan opleveren.

Vragen die daarbij aan de orde zijn:

- Hoeveel zaken over besluiten over elektriciteitsprojecten gaan er gemiddeld per jaar naar de rechtbank in beroep en hoeveel daarvan gaan in hoger beroep naar de Afdeling?
- Welke conclusies kunnen worden getrokken over de zeefwerking van de procedure bij de rechtbank in deze zaken?
- Hoeveel zaken gaan al in eerste en enige aanleg naar de Afdeling?
- Welke conclusie kan op basis van de verzamelde data worden getrokken over wat momenteel de zeefwerking van de beoordeling van beroepen door rechtbanken is?

3.2 Opzet van het onderzoek

Kern van het onderzoek is een inventarisatie van het aantal zaken over elektriciteitsprojecten bij rechtbanken (in eerste aanleg) en de Afdeling (in hoger beroep en in eerste aanleg).

Ten behoeve van het onderzoek kijken we naar uitspraken die zijn gedaan tussen 1 januari 2024 en 19 juni 2026.

Intern gebruik

Om de juiste uitspraken binnen het rechtsgebied 'bestuursrecht' van rechtbanken en de Afdeling te vinden en een cijfermatige onderbouwing te kunnen bieden, wordt met name gezocht op de volgende termen, die ook in het onderzoek van 2024 zijn gebruikt:

- hoogspanningsstation(s)
- transformatorstation(s)
- verdeelstation(s) (voor stroom)
- distributiestation (voor stroom)
- kV
- schakelstation(s)
- hoogspanningsverbinding(en)
- MVA (MegaVolt-Ampère)
- Enexis
- Liander
- Stedin
- TenneT[4]
- Elektromagnetisch(e straling) (voor zover dat van hoogspanning of verdeel-/distributiestations komt en dus zonder jurisprudentie over antennemasten)

Aanvullend wordt ook gekeken naar andere termen.[5]

We verzamelen de volgende gegevens over de uitspraken:

- rechterlijke instantie die de uitspraak heeft gedaan
- aard van het project
- enkele relevante data (afhankelijk van de uitspraak: datum bestreden besluit en/of datum uitspraak rechtbank en/of datum uitspraak Afdeling)
- bijzondere aspecten van de procedure (zoals de inschakeling van een deskundige en een tweede zitting)

Op basis van die gegevens betreffende de uitspraken van rechtbanken en de Afdeling gedurende de periode 1 januari 2024-19 juni 2026 kan een inschatting worden gemaakt van de consequenties van de vervanging van beroep in twee instanties door beroep in een instantie voor het aantal door rechtbanken en Afdeling te behandelen zaken over elektriciteitsprojecten.

3.3 Uitkomsten van het onderzoek

3.3.1 Inleiding

In deze paragraaf beschrijven wij de uitkomsten van het onderzoek. Dat gebeurt in twee stappen. Allereerst geven we een overzicht van de uitspraken die de inventarisatie heeft opgeleverd (par. 3.3.2). Daarna worden de belangrijkste bevindingen van de inventarisatie geanalyseerd, waarbij een vergelijking wordt gemaakt met de bevindingen van het onderzoek uit 2024 (par. 3.3.3).

3.3.2 Inventarisatie van de verzamelde uitspraken

Bij de inventarisatie maken we onderscheid tussen de volgende acht categorieën uitspraken:

1. uitspraken van rechtbanken in bodemzaken over elektriciteitsprojecten

[4] Zie voor informatie over wat TenneT doet (dus ter onderscheiding van de regionale netbeheerders waarvan de grootste zijn: Liander, Enexis en Stedin): Ons hoogspanningsnet (tennet.eu).

[5] In de Energiewet zijn nieuwe termen geïntroduceerd, zij het dat die is pas op 1 januari 2026 in werking getreden. Het betreft de termen koppelstations, middenspanning, laagspanning en (regionale) netbeheerders.

Intern gebruik

2. uitspraken van voorzieningenrechters van rechtbanken in reactie op verzoeken om voorlopige voorziening over elektriciteitsprojecten
3. uitspraken van de Afdeling als hogerberoepsrechter over elektriciteitsprojecten
4. uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over elektriciteitsprojecten
5. uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over bestemmingsplannen die zien op het realiseren van een elektriciteitsproject
6. uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over bestemmingsplannen die mede zien op het realiseren van een elektriciteitsproject
7. uitspraken van de voorzieningenrechter van de Afdeling in procedures in eerste en enige aanleg over bestemmingsplannen die mede zien op het realiseren van een elektriciteitsproject
8. uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over bestemmingsplannen die niet zien op het realiseren van een elektriciteitsproject, maar waarin wel sprake is van geschilpunten die voor het realiseren van (een) elektriciteitsproject(en) van belang is

Voor elk van die acht categorieën laten we een tabel zien met daarin de gevonden uitspraken, waarvan we de volgende gegevens vermelden:[6]

- het jaar waarin de uitspraak is gedaan
- als het een rechtbankuitspraak betreft: de rechtbank die de uitspraak heeft gedaan
- een beschrijving van de aard van de zaak
- de wijze van behandeling, enkelvoudig of meervoudig
- het aantal maanden dat de procedure heeft geduurd[7]
- bijzonderheden van de procedure; het betreft de volgende zaken:
    - de uitspraak betreft een verzoek om voorlopige voorziening
    - de uitspraak is weliswaar een einduitspraak, maar in het kader van de procedure is eerder een uitspraak gedaan op een verzoek om voorlopige voorziening
    - de uitspraak is een einduitspraak waarin een verzoek om voorlopige voorziening, met toepassing van art. 8:86 Awb, is kortgesloten met het (hoger) beroep
    - de uitspraak is weliswaar een einduitspraak, maar in het kader van de procedure is eerder een tussenuitspraak gedaan
    - er is niet een keer een zitting gehouden, maar meer dan een keer, of er is juist (met toepassing van art. 8:57 Awb) afgezien van een zitting
    - tijdens de procedure is, met toepassing van art. 6:19 Awb, een gewijzigd besluit genomen
    - in het kader van de procedure is de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB) ingeschakeld om een deskundigenonderzoek te doen

Hier volgt het overzicht van de verzamelde uitspraken, per categorie.

[6] In het kader van het onderzoek is ook gekeken naar informatie in de uitspraak over het moment waarop het bestuursorgaan een verweerschrift indient. Geen van de door ons bekeken uitspraken bevatte daarover informatie.
[7] Omdat de uitspraken (een enkele uitzondering daargelaten) wel vermelden wanneer het bestreden besluit is genomen maar niet vermelden wanneer (hoger) beroep is ingesteld, is gerekend vanaf het moment van het besluit tot aan de datum van de uitspraak.

Intern gebruik

Tabel 1 Uitspraken van rechtbanken in bodemzaken over elektriciteitsprojecten

Jaar	*Ecli*	*Aard vd zaak*	*EK/ MK*	*Duur (mnd)*	*Bijzonderheden*	*HB*[8]
25	ams:4719*[9]	Omgevingsvergunning voor plaatsen trafozuil	EK	10	Nee	Nee
25	ams:5473	Omgevingsvergunning voor bouw elektriciteitsstation	EK	15	Nee	Nee
25	mne:6928*	Omgevingsvergunning voor het plaatsen van een verdeelstation	EK	7	6:19-besluit tijdens de beroepsprocedure	Nee
25	obr:5438	Omgevingsvergunning voor een transportverdeelstation	EK	16	Nee	Nee
25	zwb:2590*	Watervergunning voor het aanleggen, hebben en onderhouden van een middenspanningskabel onder twee oppervlaktewaterlichamen op het tracé tussen [locatie 1] en [locatie 2] te [plaats 2]	MK	15	6:19-besluit tijdens de beroepsprocedure	Nee
26	zwb:512*	Omgevingsvergunning voor het plaatsen van een vierde transformator en spoelgebouw bij hoogspanningsstation Tilburg 380kV	EK	9	Nee	Nee
26	Lim:3637*	Omgevingsvergunning voor het plaatsen van koelunits en een transformatorstation	EK	2	Art. 8:86 Awb toegepast	Nee

Tabel 2 Uitspraken van rechtbanken in reactie op verzoeken om een voorlopige voorziening over elektriciteitsprojecten

jaar	*ecli*	*Aard vd zaak*	*Duur (mnd)*	*Bijzonderheden*
25	ove:6908	Omgevingsvergunning voor het realiseren van een transportverdeelstation	2	Procedure betreft een vovo hangende bezwaar
26	gel:1714*	Plaatsen trafohuisje	2	Procedure betreft een vovo hangende bezwaar[10]
26	nho:3660*	Omgevingsvergunning voor de aanleg van leidingen/kabels ten behoeve van electravoorzieningen	2	Procedure betreft een vovo hangende bezwaar
26	ove:374	Omgevingsvergunning voor een transportverdeelstation	4	Procedure betreft een vovo hangende bezwaar

Tabel 3 Uitspraken van de Afdeling als hogerberoepsrechter over elektriciteitsprojecten

jaar	*Ecli*	*Aard vd zaak*	*EK/ MK*	*duur (mnd)*	*Bijzonderheden?*
26	1377[11]	Omgevingsvergunning voor het plaatsen van een transformatorstation	MK	29	Nee

[8] Betekenis van de variabele: Is duidelijk dat er hoger beroep is ingesteld? 'Ja' betekent: er is hoger beroep ingesteld. 'Nee' betekent: niet gebleken dat hoger beroep is ingesteld.
[9] * betekent: rechtbankuitspraak die te vinden op rechtspraak.nl.
[10] De discussie in de zaak betreft de vraag of de handeling waar het verzoek op ziet een besluit is. De voorzieningenrechter oordeelt dat dit niet het geval is.
[11] ECLI-nummer van de rechtbankuitspraak: ECLI:NL:RBDHA:2023:15085.

Intern gebruik

Tabel 4 Uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over elektriciteitsprojecten

jaar	*Ecli*	*Aard vd zaak*	*EK/ MK*	*Duur (md)*	*Bijzonderheden?*
25	5960	In het kader van het project Beter Benutten zijn voor het verhogen van de transportcapaciteit van de 380 kV-hoogspanningsverbinding (tussen Maasbracht en Eindhoven naar 4,0 kiloampère, verschillende besluiten tot verlening van omgevingsvergunningen aan TenneT TSO B.V. genomen, waaronder: a. het besluit van 15 maart 2023 van het college van GS Limburg tot verlening van een ontheffing voor het roeren van de grond dieper dan drie meter beneden het maaiveld in grondwaterbeschermingsgebied Heel in de provincie Limburg; b. het besluit van 28 maart 2023 van het college van B&W Nederweert tot verlening van een omgevingsvergunning voor het constructief aanpassen van verschillende hoogspanningsmasten van de hoogspanningsverbinding binnen de gemeente Nederweert; c. het besluit van 29 maart 2023 van het college van B&W Helmond tot verlening van een omgevingsvergunning voor het constructief aanpassen van verschillende hoogspanningsmasten van de hoogspanningsverbinding binnen de gemeente Helmond; d. het besluit van 29 maart 2023 van het college van B&W Geldrop-Mierlo tot verlening van een omgevingsvergunning voor het constructief aanpassen van verschillende hoogspanningsmasten van de hoogspanningsverbinding binnen de gemeente Geldrop-Mierlo; e. de afzonderlijke besluiten van 29 maart 2023 van de colleges van B&W Geldrop-Mierlo en Helmond tot verlening van een omgevingsvergunning voor de aanleg van een tijdelijke kabelverbinding; f. de afzonderlijke besluiten van 29 maart 2023 van de colleges B&W Geldrop-Mierlo en Helmond tot verlening van een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werkzaamheden met kabels en leidingen in openbare gronden. Deze besluiten zijn met toepassing van de rijkscoördinatieregeling van artikel 3.35 van de Wet ruimtelijke ordening gecoördineerd voorbereid en bekendgemaakt.	EK	33	Nee
25	6105	Inpassingsplan “Zuid-West 380 kV Oost”. Het inpassingsplan maakt de aanleg van een nieuwe 380 kV-verbinding tussen Rilland en Tilburg mogelijk.	MK	41	Einduitspraak na tussenuitspraak; deskundigenbericht StAB
25	6355	Omgevingsvergunning voor onder meer de bouw van hoogspanningsmasten en de aanleg van tijdelijke werkwegen, werkterreinen en uitwegen ten behoeve van de realisering van de 380 kV-verbinding tussen Rilland en Tilburg. Deze besluiten zijn gecoördineerd voorbereid en bekendgemaakt als bedoeld in artikel 3.35 lid 1, aanhef en onder b, van de Wro.	MK	19	Nee
26	2936	Inpassingsplan “Uitbreiding transformatorstation Breukelen Kortrijk 380-150 kV”	EK	19	Nee

Intern gebruik

Tabel 5 Uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over bestemmingsplannen die zien op elektriciteitsprojecten

jaar	*Ecli*	*Aard vd zaak*	*EK/ MK*	*Duur (mnd)*	*Bijzonderheden?*
24	1725	Bestemmingsplan “150 kV Hoogspanningsleiding Zuidplaspolder”. Het bestemmingsplan maakt de aanleg mogelijk van een ondergrondse hoogspanningsverbinding tussen de hoogspanningsstations in Zevenhuizen en Bleiswijk. De hoogspanningsverbinding is ten behoeve van de leveringszekerheid van elektriciteit in Zuidplas en omgeving.	EK	27	Nee
24	5391	Bestemmingsplan “Parapluplan ondergrondse 110kV kabelverbinding Hengelo Weideweg - Hengelo Oele” en bestemmingsplan “Parapluplan ondergrondse 110kV kabelverbinding Almelo Mosterdpot - Hengelo Weideweg”.	EK	30	Bestuurlijke lus toegepast, tussenuitspraak: ECLI:NL:RVS:2024:2796[12]
25	4096	Bestemmingsplan “TS-MS Station Delft”. Het plan maakt de bouw van een nieuw transformator- en verdeelstation mogelijk op de locatie Kerkpolderweg aan de zijde van de Kruithuisweg. Het gaat om een nutsvoorziening van Stedin. Met het station wordt beoogd om de energievoorziening van de wijken Tanthof en een deel van de wijk Buitenhof te kunnen blijven garanderen en om in de toekomstige capaciteitsbehoefte van het pompstation van WarmtelinQ te voorzien.	EK	20	Nee
26	1087	Bestemmingsplan “Hoogspanningsstation Zierikzee + herziening buitengebied (kabeltracés)”	EK	20	Nee
26	2301	Bestemmingsplan “Hoogspanningsstation TenneT Wijster”	EK	21	Nee

Tabel 6 Uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over bestemmingsplannen die *mede* zien op elektriciteitsprojecten

jaar	*Ecli*	*Aard vd zaak*	*EK/ MK*	*Duur (mnd)*	*Bijzonderheden?*
24	4737	Bestemmingsplan “Chw Deventer stad en dorpen, 1e herziening”. Vier bestemmingsplannen "Chw bestemmingsplan Deventer, stad en dorpen deel A", "Chw bestemmingsplan Deventer, stad en dorpen deel B", "Chw bestemmingsplan Deventer, stad en dorpen deel C" en "Chw bestemmingsplan Deventer, stad en dorpen deel D", in werking getreden in 2020, zijn herzien. Er worden voornamelijk omissies in die vier bestemmingsplannen hersteld. Met de 1e herziening is onder meer voor het perceel [locatie 1] in Deventer de zone van de hoogspanningsverbinding gewijzigd.	EK	18	Nee

Tabel 7 Uitspraken van de voorzieningenrechter van de Afdeling als instantie in eerste en enige aanleg over bestemmingsplannen die *mede* zien op elektriciteitsprojecten

jaar	*Ecli*	*Aard vd zaak*	*EK/ MK*	*duur (mnd)*	*Bijzonderheden?*
26	3423	Door de raad van de gemeente Ommen vastgesteld bestemmingsplan "Wonen Ommen, herziening [perceel]", dat voorziet in de mogelijkheid om het bestaande 110/10 kV-transformatorstation aan [perceel] uit te breiden.	nvt	12	Nee

[12] Tijd tussen besluit en tussenuitspraak: 24 maanden, tussen tussenuitspraak en einduitspraak: 6 maanden.

Intern gebruik

Tabel 8 Uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over bestemmingsplannen die *niet* zien op een elektriciteitsproject, maar waarin wel sprake is van geschilpunten die voor het realiseren daarvan van belang zijn

jaar	*Ecli*	*Aard vd zaak*	*EK/ MK*	*Duur (mnd)*	*Bijzonderheden?*
25	4202	[appellante] is eigenaar van het perceel nabij de rotonde N207/Vriezenweg, naast Vriezenweg 8. Hij wil op dit perceel een onbemand verkooppunt voor brandstoffen met laadplaatsen voor elektrische auto's realiseren. Op grond van het ten tijde van het besluit geldende bestemmingsplan is de realisatie van het verkooppunt niet mogelijk. Om dat mogelijk te maken, heeft [appellante] het ontwerpplan "Tankstation N207" opgesteld. De raad heeft besloten het plan niet vast te stellen. Citaat uit de uitspraak: "Op het perceel aan de Vriezenweg 10b wordt voorzien in de mogelijkheid tot uitbreiding van een bestaand transformatorstation. Op het perceel aan de Vriezenweg 10b wordt voorzien in de mogelijkheid tot uitbreiding van een bestaand transformatorstation."	EK	26	Einduitspraak (3-9-25) na tussenuitspraak (5-2-25) (ECLI:NL:RVS:2025:422)
26	2265	Bestemmingsplan "Buitengebied Wouw 2020". De raad wil met de vaststelling daarvan bestaande waarden en belangen in het plangebied vastleggen en gewenste ontwikkelingen mogelijk maken. Het plangebied ligt in het westen van de gemeente Roosendaal. De minister en TenneT zijn het niet eens met het bestemmingsplan, omdat de raad volgens hen geen rekening heeft gehouden met een rijksinpassingsplan die een hoogspanningsverbinding mogelijk maakt.	MK	45	

3.3.3 Analyse van de verzamelde uitspraken

Na een overzicht van de verzamelde zaken en de belangrijkste kenmerken daarvan, vatten we die samen in de onderstaande tabel.[13] Daarin is voor de verschillende categorieën zaken vermeld om hoe veel zaken het ging, wat de gemiddelde doorlooptijd was, het percentage meervoudig behandelde zaken en het percentage zaken met bijzondere kenmerken (verzoek om voorlopige voorziening tijdens de procedure, onderzoek door StAB, tussenuitspraak, herstelbesluit (ex art. 6:19 Awb), meer dan één zitting gehouden).[14]

Tabel 9 Samenvattende bevindingen zeven categorieën uitspraken 1 januari 2024-19 juni 2026

Kenmerk	Categorie							
	1.Rb bodemzaken	2.Rb voorlopige voorziening	3.Afdeling hoger beroep	4.Afdeling eerste en enige aanleg	5.Afdeling bstplan alleen over elektriciteit	6.Afdeling bstplan mede over elektriciteit	7.Afdeling vovo ihkv bstplan mede over elektriciteit	8.Afdeling bstplan elektriciteit onderdeel discussie
Aantal uitspraken	7	4	1	4	5	2	2	2
MK	14%	nvt	100%	50%	0%	0%	0%	50%
Doorlooptijd in maanden	11	3	29	28	24	18	18	36
Zaken met bijzonderheden	43%	-	-	25%	20%	-	-	
- vovo tijdens procedure	14%	-	-	-	-	-	-	
- StAB		-	-	25%	-	-	-	50%
- tussenuitspraak		-	-	25%	20%	-	-	
- 6:19-besluit	29%	-	-	-	-	-	-	
- meer dan één zitting		-	-	-	-		-	

Ter vergelijking met de resultaten van het onderzoek uit 2024 laten we een vergelijkbare tabel voor uitspraken over elektriciteitsprojecten uit die periode zien.

[13] De zaken die louter een verzoek om voorlopige voorziening betroffen, hebben we buiten beschouwing gelaten.
[14] Ondanks de kleine aantallen kiezen we – vanwege de vergelijkbaarheid – voor het weergeven van de bevindingen door middel van percentages.

Intern gebruik

Tabel 10 Samenvattende bevindingen zeven categorieën uitspraken 2015-2023

Kenmerk	Categorie						
	1. Rechtbank: bodemzaken	2. Rechtbank: voorlopige voorziening	3. Afdeling: hoger beroep	4. Afdeling: eerste en enige aanleg	5. Afdeling: bstplan alleen over elektriciteit	6. Afdeling: bstplan mede over elektriciteit	7. Afdeling: bstplan elektriciteit onderdeel discussie
Aantal uitspraken	5	3	2	18	11	10	11
MK	50%[15]	nvt	50%	89%	64%	50%	91%
Doorlooptijd in maanden	21	5	9	12	19	11	16
Zaken met bijzonderheden	-		50%	28%	18%	30%	64%
- vovo tijdens procedure	-		50%	-	9%	-	9%
- StAB	-		-	17%	-	-	18%
- tussenuitspraak	-		-	5,5%	-	20%	18%
- 6:19-besluit	-		-	-	9%	20%	18%
- meer dan één zitting	-		-	11%	-	-	9%

Welk beeld komt uit de inventarisatie van de uitspraken uit de periode 1 januari 2024-19 juni 2026 naar voren, in vergelijking met de bevindingen over de periode 2015-2023? We noemen vier opvallende punten.

1. De meest opvallende bevinding betreft de sterke stijging van het aantal zaken bij rechtbanken. In onderstaande figuur is dat te zien.

Figuur 1 Uitspraken rechtbanken (bodemzaken en voorlopige voorzieningen) over elektriciteitsprojecten (2015-2026)

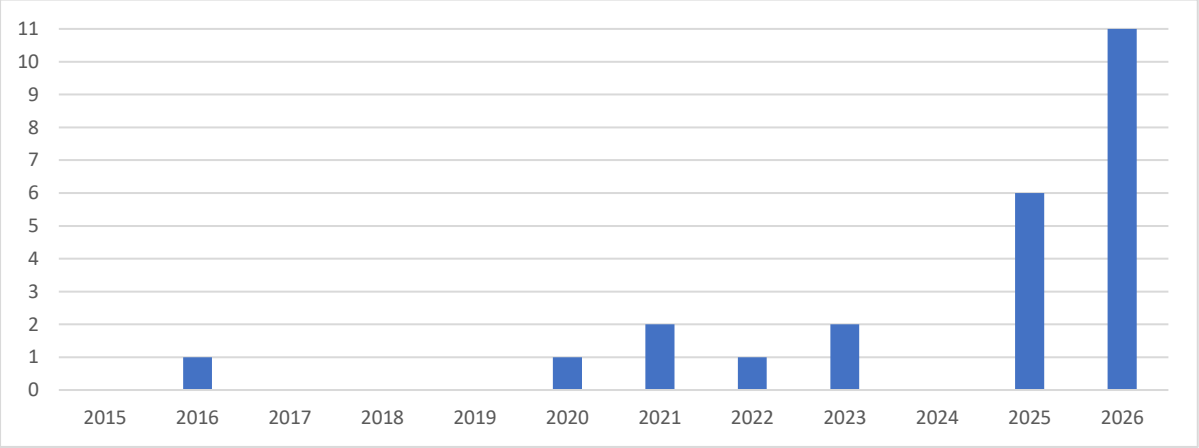

In de figuur is het aantal rechtbankuitspraken over de periode 1 januari 2015-19 juni 2026 te zien. Omdat de inventarisatie stopt op 19 juni 2026 hebben we het aantal uitspraken in de periode 1 januari 2026-19 juni 2026 (vijf) geëxtrapoleerd naar heel 2026 (elf). De figuur laat een sterke stijging zien vanaf 2025.

Overigens betreft een substantieel deel van de uitspraken tussen 1 januari 2024-19 juni 2026 verzoeken om een voorlopige voorziening. In 2025 betrof het één van de zes uitspraken, in 2026 drie van de vijf.

Over het hoger beroep kunnen we het volgende melden. In de periode 1 januari 2015-19 juni 2026 vonden we drie uitspraken van de Afdeling in een hogerberoepsprocedure tegen besluiten over

[15] Van 1 van de 6 uitspraken is niet bekend of die enkelvoudig of meervoudig is gedaan.

Intern gebruik

elektra, één uit 2017, één uit 2020 en één uit 2026. Onbekend is of tegen de (relatief talrijke) rechtbankuitspraken uit 2025 en 2026 hoger beroep is ingesteld.

Anders dan geldt voor de rechtbankuitspraken, zijn er tussen de periode 2015-2023 en 1 januari 2024-19 juni 2026 geen grote verschillen te zien in het aantal uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over elektra.

Figuur 2 Uitspraken van de Afdeling als rechter in eerste en enige aanleg over elektriciteitsprojecten (2015-2026)

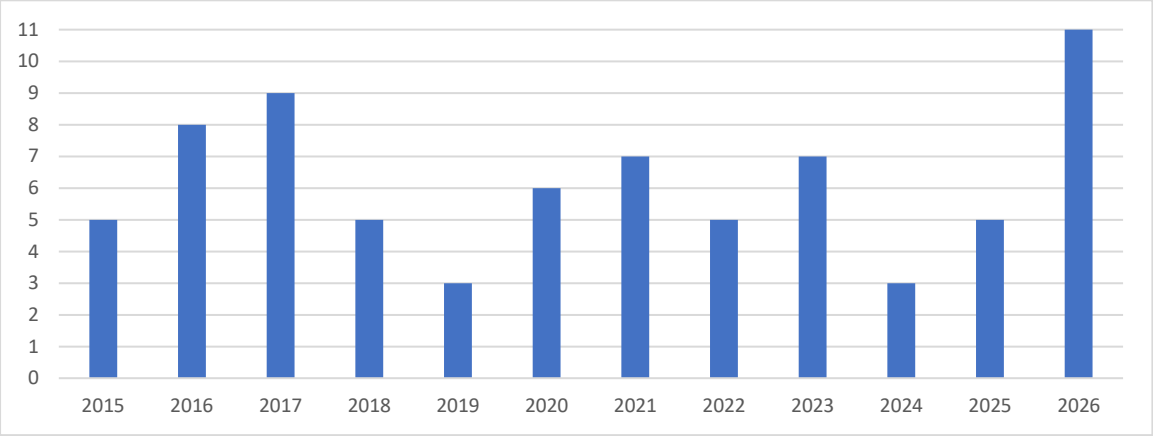

Het aantal uitspraken in de periode 1 januari 2024-19 juni 2026 is (uiteraard) minder groot dan in de periode 2015-2023 (het aantal uitspraken in de periode 1 januari 2026-19 juni 2026 (vijf) is geëxtrapoleerd naar heel 2026 (elf)), maar het relatieve verschil tussen de beide periodes is verwaarloosbaar.

2. Wordt gekeken naar de doorlooptijden van de procedures in de periode 1 januari 2024-16 juni 2026, dan is een duidelijk verschil te zien tussen de rechtbankuitspraken (bodemzaken) en de uitspraken bij de Afdeling. Bij de rechtbanken bedroeg de periode tussen het bestreden besluit en de uitspraak gemiddeld 11 maanden, bij de Afdeling 27 maanden. Die cijfers betekenen dat de doorlooptijden van zaken over elektriciteitsprojecten bij de rechtbanken zijn gedaald ten opzichte van de periode 2015-2023 (van 21 naar 11 maanden) en dat ze bij de Afdeling zijn gestegen (van 14 naar 27 maanden).

3. Voor wat betreft de wijze van behandeling van de zaak, door een enkelvoudige of meervoudige kamer, is te zien dat één van de zeven rechtbankuitspraken meervoudig is behandeld en bij de Afdeling vier van de dertien. Dat laatste is een daling ten opzichte van de periode 2015-2023, toen driekwart van de zaken over elektriciteitsprojecten bij de Afdeling meervoudig werd afgedaan.

4. Voor wat betreft de afwijkingen in procedures over elektriciteitsprojecten ten opzichte van de reguliere procedure bij bestuursrechter: voor de rechtbankuitspraken in de periode 1 januari 2024-19 juni 2026 geldt dat vier van de elf uitspraken een verzoek om voorlopige voorziening in bezwaar betreffen. Van de uitspraken van de Afdeling is er één die een verzoek om voorlopige voorziening betreft. Procedurele bijzonderheden die zich bij de uitspraken van de rechtbanken voordeden, betroffen in twee gevallen een 6:19 besluit; bij uitspraken van de Afdeling was drie keer sprake van een procedure waarin een tussenuitspraak werd gedaan. In één van die drie zaken werd daarnaast de StAB gevraagd advies uit te brengen.

3.3.4 Conclusie

In deze afsluitende paragraaf beantwoorden we de vijf onderdelen van de onderzoeksvraag:

Intern gebruik

- *Het aantal zaken over besluiten over elektriciteitsprojecten dat gemiddeld per jaar naar de rechtbank gaat:*
  In de periode 2015-2023 betrof het gemiddeld minder dan één uitspraak per jaar; daarna is een relatief sterke stijging te zien, naar zes uitspraken in 2025 en vijf in de periode 1 januari 2026-19 juni 2026.
- *Het aantal van die zaken die doorgaan in hoger beroep bij de Afdeling:*
  In de totale periode die de beide onderzoeken omvat (1 januari 2015-19 juni 2026) deed de Afdeling drie keer uitspraak in een hogerberoepszaak over een elektriciteitsproject. Hoe vaak hoger beroep is ingesteld tegen uitspraken van rechtbanken uit 2025 en 2026 over elektriciteitsprojecten, is onbekend.
- *De zeefwerking van de procedure bij de rechtbank:*
  Vanwege het relatief kleine aantal uitspraken van rechtbanken in geschillen over besluiten over elektriciteitsprojecten, is het moeilijk in algemene termen iets zeggen over de zeefwerking.
- *Het aantal zaken dat in eerste en enige aanleg naar de Afdeling gaat:*
  Dat aantal is in de loop van de jaren redelijk constant.
- *Prognose van de versnelling en vermindering van werklast die de Aanwijzing kan opleveren:*
  Daarover valt weinig met zekerheid te zeggen. Duidelijk is wel dat het aantal zaken bij rechtbanken over elektriciteitsprojecten de laatste twee jaar duidelijk is toegenomen, en daarmee ook het aantal potentiële hogerberoepszaken. Hierbij moet wel worden aangetekend dat een deel van de stijging is gelegen in verzoeken om voorlopige voorzieningen die resulteren in uitspraken waartegen geen hoger beroep openstaat. In 2025 betrof het één van de zes uitspraken van rechtbanken, in 2026 (tot en met 19 juni van dat jaar) drie van de vijf uitspraken.

Uiteindelijk hangt de mate van versnelling van de procedure en de mate van vermindering van de werklast (beide vanwege het feit dat een zaak in één instantie in plaats van twee instanties wordt behandeld) vooral af van de frequentie waarmee tegen de rechtbankuitspraken hoger beroep wordt ingesteld. Op grond van de voor deze rapportage verzamelde gegevens is er geen reden om te veronderstellen dat er in zaken over elektriciteitsprojecten vaker of juist minder vaak hoge beroep wordt ingesteld dan in andere zaken bij de bestuursrechter.

4. Zeefwerking in omgevingsrechtelijke zaken

4.1 Inleiding

Het tweede deel van het onderzoek is erop gericht om, ter aanvulling op de onderzoeksgegevens over procedures over elektriciteitsprojecten, voor procedures over omgevingsrechtelijke projecten meer in algemene zin iets over zeefwerking te zeggen, zodat een beter beeld kan worden geschetst van de mogelijke consequenties op het punt van zeefwerking van de voorziene wijziging van de procedure van rechtsbescherming voor elektriciteitsprojecten.

De vragen die daarbij aan de orde zijn:
- Wat is de zeefwerking van de procedure bij de rechtbank in omgevingsrechtelijke zaken?

Intern gebruik

- Zijn er op dat punt verschillen te zien tussen verschillende categorieën omgevingsrechtelijke zaken en zo ja, in hoeverre hangen die verschillen samen de omvang van de projecten waarop de betreffende besluiten zien?

4.2 Opzet van het onderzoek

Om een antwoord te vinden op de twee hiervoor geformuleerde vragen hebben we gekeken naar alle uitspraken van de Afdeling als hogerberoepsrechter in omgevingsrechtelijke zaken uit de eerste zes maanden van 2025, en naar een selectie van uitspraken van rechtbanken in de periode daaraan voorafgaand waarin rechtbanken uitspraken hebben gedaan waarvan kan worden aangenomen dat, als er hoger beroep tegen is ingesteld, dat heeft geleid tot een in 2025 door de Afdeling gewezen uitspraak. We hebben daartoe gekozen voor een selectie van rechtbankuitspraken uit de eerste helft van 2024.

Voor de selectie van rechtbankuitspraken hebben we ons gebaseerd op *Porta Iuris*, de databank van de Rechtspraak waarin alle uitspraken van rechterlijke instanties zijn te vinden. We hebben daaruit de uitspraken uit de categorie 'bestuursrecht, omgevingsrecht' geselecteerd.[16] In 2024 betrof het 2033 uitspraken. We hebben daaruit een steekproef getrokken van om en nabij 25% van de uitspraken, waarbij we rekening hebben gehouden met de fluctuatie van uitspraken per maand.[17] Voor elke maand hebben we een steekproef van 25% van de in die maand gedane uitspraken getrokken. We hebben vervolgens de uitspraken geordend op chronologie en steeds de uitspraken met een even ECLI-nummer geselecteerd, totdat het voor de betreffende maand vastgestelde aantal uitspraken was bereikt.

Voor elk van de geselecteerde uitspraken hebben we het ECLI-nummer genoteerd, het aantal partijen (twee of meer dan twee) en de inhoud van het besluit. Daarnaast hebben we genoteerd of het besluit inhield om iets te doen (verlenen van een vergunning, handhaving) of te laten (afwijzen van een aanvraag om een vergunning, afzien van handhaving). Als het besluit zag op woningbouw hebben we het aantal woningen genoteerd. Zag het besluit op handhaving, dan hebben we genoteerd of het om bestuursdwang, om een dwangsom of om de invordering van een dwangsom ging.[18] In de laatste twee gevallen hebben we ook het betreffende bedrag genoteerd.

Zaken die onder de noemer 'omgevingsrecht' vallen, kunnen sterk uiteenlopen. Ze gaan onder meer over de bouw van woningen, de uitbreiding van een agrarisch bedrijf, het kappen van bomen en het opleggen dwangsommen vanwege de overtreding van omgevingsrechtelijke regels.

In de interne databank van de rechtspraak, *Porta Iuris*, worden al die zaken onder de noemer 'omgevingsrecht' geschaard. De website van de Raad van State onderscheidt aanzienlijk meer categorieën zaken die onder de noemer omgevingsrecht kunnen worden gebracht.

Voor de vergelijking van uitspraken tussen rechtbanken en Afdeling hebben we gekeken naar alle zaken die in *Porta Iuris* onder de noemer 'omgevingsrecht' zijn te vinden, met uitzondering van zaken over planschade, en alle zaken die op de website van de Raad van State in een categorie zijn ingedeeld

[16] Zaken over planschade, die in de bij *Porta Iuris* gehanteerde indeling (ook) onder de categorie 'omgevingsrecht' zijn te vinden, hebben we buiten beschouwing gelaten, vanwege het ver verwijderde verband met omgevingsrechtelijke projecten

[17] Gemiddeld betreft het 169 uitspraken per maand. De werkelijke aantallen lopen uiteen van 197 uitspraken in de maand waarin de meeste uitspraken worden gedaan en 116 in de maand waarin de minste uitspraken worden gedaan.

[18] Invordering kosten bestuursdwang: niet gevonden.

Intern gebruik

die geacht kan worden te vallen binnen de categorie 'omgevingsrecht' van *Porta Iuris*. Het betreft de categorieën 'bouwen', 'flora en fauna', 'bestuursdwang/dwangsom', 'kapvergunning', 'milieu-bestuursdwang/dwangsom', 'milieu-overig', 'monumenten', 'natuurbescherming', 'project strijd bestemmingsplan', 'RO', 'vee en andere dieren' en 'waterwet'.

Vervolgens hebben we voor de periode januari-juni 2024 alle rechtbankuitspraken met een even ECLI-nummer uit de categorie 'omgevingsrecht' waar hoger beroep tegen openstond geselecteerd, en daarnaast alle uitspraken van de Afdeling in de periode januari-juni 2025 (einduitspraken en uitspraken in reactie op verzoeken om voorlopige voorziening) die in een categorie zijn ingedeeld die geacht kan worden te vallen binnen de categorie 'omgevingsrecht' van *Porta Iuris*, in beide gevallen met uitzondering van planschadezaken.

Op die manier kunnen we in de eerste plaats kijken hoe het aantal uitspraken bij de rechtbanken zicht verhoudt tot het aantal uitspraken bij de Afdeling, om zo een indicatie te geven van de zeefwerking van de procedure bij de rechtbank in omgevingsrechtelijke zaken.

Daarnaast kunnen we kijken of binnen de beide verzamelingen uitspraken met bepaalde kenmerken vaker of minder vaak voorkomen bij de Afdeling dan bij de rechtbank. In de onderstaande tabel is te zien op welke punten we deze vergelijking hebben gemaakt.

Tabel 11 Aspecten van vergelijking tussen uitspraken van rechtbanken en Afdeling

Alle zaken of selectie	*Aspect*	*Categorieën*
Alle zaken	aard van de zaak	(i) omgevingsrecht algemeen; (ii) handhaving
	aantal partijen	(i) twee; (ii) meer dan twee
	aard van het geschil	(i) tegen het verlenen van een vergunning of een handhavingsbeslissing; (i) tegen het afwijzen van een aanvraag om een vergunning of een handhavingsbeslissing
Selectie: omgevingsrecht algemeen	aard van de zaak	(i) bouw woningen; (ii) overig
Selectie: bouw woningen	aantal woningen	aantal
Selectie: handhaving	aard beslissing	(i) bestuursdwang, (ii) dwangsom, (iii) invordering
Selectie: dwangsom, invordering	hoogte bedrag	bedrag

4.3 Uitkomsten van het onderzoek

4.3.1 Inleiding

In deze paragraaf zijn de uitkomsten van het onderzoek aan de orde. Paragraaf 4.3.2 gaat over de zeefwerking van de procedure van beroep bij de rechtbank in omgevingsrechtelijke zaken, de drie daarop volgende paragrafen betreffen een vergelijking tussen omgevingsrechtelijke zaken bij de rechtbanken en bij de Afdeling. In paragraaf 4.3.3 maken we een vergelijking tussen de 'omgevingsrecht algemeen'-zaken en de zaken over handhaving. In paragraaf 4.3.4 wordt ingezoomd op de 'omgevingsrecht algemeen'-zaken, in paragraaf 4.3.5 op de handhavingszaken.

4.3.2 De zeefwerking van het beroep bij de rechtbank

Intern gebruik

We hebben op basis van gegevens van *Porta Iuris* en de website van de Raad van State een schatting gemaakt van de zeefwerking. We hebben dat als volgt gedaan.

- We hebben allereerst gekeken naar het aantal rechtbankuitspraken met het label 'rechtbank, omgevingsrecht' op *Porta Iuris* uit 2024; dat bedroeg 2033.
- Door middel van een steekproef hebben we een schatting gemaakt van het percentage van die uitspraken waartegen hoger beroep openstond.[19] De uitkomst daarvan was dat tegen 76% van die uitspraken hoger beroep openstond, derhalve tegen 1545 rechtbankuitspraken.
- Vervolgens hebben we op de website van de Raad van State gekeken naar het aantal einduitspraken inzake een hoger beroep die in 2025 zijn gedaan en die vallen onder de volgende op de website van de Raad van State onderscheiden uitspraakcategorieën: 'bouwen', 'flora en fauna', 'bestuursdwang/dwangsom', 'kapvergunning', 'milieu-bestuursdwang/dwangsom', 'milieu-overig', 'monumenten', 'natuurbescherming', 'project strijd bestemmingsplan', 'RO', 'vee en andere dieren' en 'waterwet'. Het betrof in totaal 627 uitspraken.
- Op basis van de uitgevoerde inventarisatie is onze schatting dat om en nabij de 40% van de rechtbankuitspraken in omgevingsrechtelijke zaken (627 is 40,6% van 1545) leidt tot een procedure in hoger beroep bij de Afdeling die in een einduitspraak van de Afdeling resulteert.

4.3.3 Verhouding tussen 'omgevingsrecht algemeen'-zaken en handhavingszaken

Bij de vergelijking tussen omgevingsrechtelijke zaken bij de rechtbanken en de Afdeling kijken we eerst naar de verhouding tussen de zaken die in de categorie 'omgevingsrecht algemeen' en zaken die in de categorie 'handhaving' vallen.

Tabel 12 Soort zaak

		Instantie	
		Rechtbank	Afdeling
Soort zaak	Omgevingsrecht algemeen	67% (151)	63% (149)
	Handhaving	33% (75)	37% (88)
	Totaal	100% (226)	100% (237)

In de tabel is te zien dat er nauwelijks verschil is in de verhouding tussen zaken over 'omgevingsrecht algemeen' en 'handhaving' bij de rechtbanken en bij de Afdeling. Het aandeel 'omgevingsrecht algemeen' is bij de rechtbanken 67%, bij de Afdeling 63%. Het aandeel 'handhaving' is bij de rechtbanken 33%, bij de Afdeling 37%. De verschuiving is derhalve klein, en niet significant.

4.3.4 'Omgevingsrecht algemeen'-zaken

We richten ons vervolgens op mogelijke verschuivingen binnen de subcategorie 'omgevingsrecht algemeen'. We kijken eerst naar het aantal procedures met twee partijen versus het aantal procedures met meer dan twee partijen.

[19] We hebben daartoe de eerste 100 op *Porta Iuris* te vinden rechtbankuitspraken uit 2024 met het label 'bestuursrecht, omgevingsrecht' met een ECLI-nummer eindigend op een 5 bekeken; tegen 76 daarvan was hoger beroep mogelijk, tegen 24 niet.

Intern gebruik

Tabel 13 Aantal partijen dat bij de zaak is betrokken

		Instantie	
		Rechtbank	Afdeling
Aantal partijen	Twee partijen	34% (51)	35% (52)
	Meer partijen	66% (99)	65% (97)
	Totaal	100% (150)	100% (149)

In de tabel is te zien dat de verhouding tussen het aandeel procedures met twee en met meer dan twee partijen bij rechtbanken in vergelijking met de Afdeling nagenoeg gelijk is. Bij de rechtbanken betreft 34% van de uitspraken een tweepartijengeschil, bij de Afdeling 35%. Bij de rechtbanken betreft 66% van de uitspraken een geschil met meer dan twee partijen, bij de Afdeling 65%.

Besluiten van de overheid kunnen, voor zover ze de reactie op een aanvraag betreffen, worden onderverdeeld in besluiten die de honorering of de afwijzing van een aanvraag inhouden. We hebben gekeken hoe vaak uitspraken van rechtbanken en van de Afdeling een procedure betreffen tegen het honoreren of afwijzen van een aanvraag en in hoeverre de verhouding tussen die twee verschuift.

Tabel 14 Procedure gericht tegen wel/niet verlenen van vergunning

		Instantie	
		Rechtbank	Afdeling
Wel/geen vergunning verleend	Wel vergunning	85% (128)	77% (114)
	Geen vergunning	15% (23)	23% (35)
	Totaal	100% (151)	100% (149)

Chi-kwadraat (Cramer's V) = -.107, p. = .070

In de tabel is te zien dat de overgrote meerderheid van de rechtbankuitspraken die een geschil over een omgevingsrechtelijke vergunning betreffen, gaan over het verlenen van een vergunning. Slechts 15% van de uitspraken gaat over een besluit tot afwijzing van een aanvraag om een vergunning. In hoger beroep zijn de verhoudingen iets gewijzigd. Het aantal uitspraken over een geschil over de afwijzing van de aanvraag van een vergunning is gestegen van 15% naar 23%. Dat is nog steeds een duidelijke minderheid, maar het aandeel van die procedures is wel substantieel hoger.

Voor zover de geschillen gaan over de bouw van een of meer woningen, hebben we gekeken om hoeveel woningen het gaat? In onderstaande tabel is dat te zien.

Tabel 15 Procedure over woningbouw: aantal woningen

	Instantie	
	Rechtbank	Afdeling
Gemiddelde	12,4	6,8
Mediaan	2	3
n	25	35

In de tabel is zowel het rekenkundige gemiddelde als de mediaan te zien. De mediaan is de waarde die zich precies in het midden bevindt wanneer de waarden van laag naar hoog worden gerangschikt. Reden om behalve het gemiddelde ook de mediaan te laten zien, is dat de gemiddelde waarde in

Intern gebruik

zoverre een vertekend beeld kan geven, dat als sprake is van één of twee sterk afwijkende waarden, het gemiddelde daar sterk door kan worden beïnvloed. In de onderstaande figuur is dat te zien. In de figuur is te zien wat bij de rechtbanken en de Afdeling het aandeel is, uitgedrukt in percentages, van zaken over verschillende aantallen woningen.

Figuur 3 Aantal woningen (%) in zaken over woningbouwprojecten bij rechtbank en Afdeling

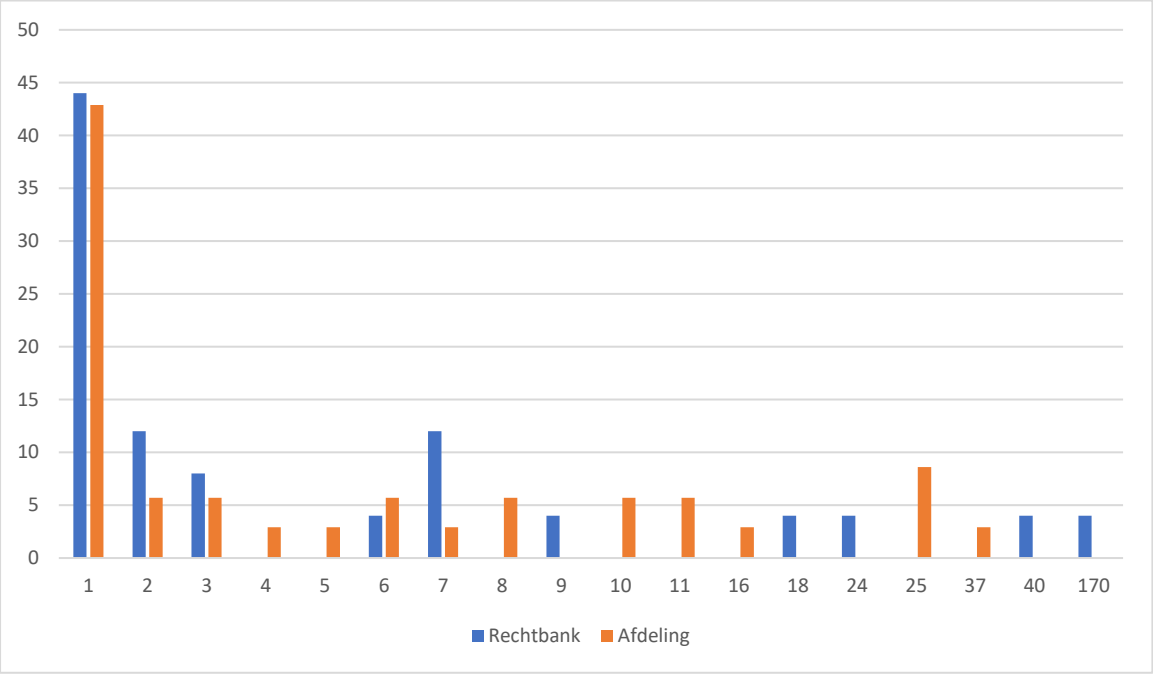

Uit de figuur is te zien valt op maken dat zowel bij de rechtbanken als bij de Afdeling bijna de helft van uitspraken over woningbouw één woning betreft. Daarnaast valt uit de figuur op te maken dat het project met veruit de meeste woningen (170) een rechtbankuitspraak betreft, met als consequentie dat het gemiddeld aantal woningen in rechtbankzaken aanzienlijk hoger ligt dan in zaken bij de Afdeling. Zou de zaak over 170 woningen buiten beschouwing worden gelaten, dan zou het gemiddeld aantal woningen van uitspraken over woningbouw bij de rechtbanken 8,3 bedragen in plaats van 12,4.

De mediaan is zoals gezegd de waarde die zich precies in het midden bevindt wanneer de waarden van laag naar hoog worden gerangschikt. Voor de 25 zaken bij de rechtbanken over de bouw van woningen betekent dit dat de middelste (dertiende) waarde een uitspraak over de bouw van twee woningen betreft, dat de twaalf waarden daaronder uitspraken betreffen over twee of minder woningen en de twaalf waarden daarboven uitspraken over twee of meer woningen. Voor de 35 zaken bij de Afdeling over de bouw van woningen betekent dit dat de middelste (achttiende) waarde een uitspraak over de bouw van drie woningen betreft, de zeventien waarden daaronder uitspraken over drie of minder woningen en de zeventien waarden daarboven uitspraken over drie of meer woningen.

Al met al kan worden geconstateerd dat er geen noemenswaardige verschillen zijn tussen de uitspraken van rechtbanken en de Afdeling voor wat betreft het aantal woningen waarover ze gaan.

4.3.5 Handhavingszaken

Bij besluiten over handhaving kan een onderscheid worden gemaakt tussen besluiten over een last onder bestuursdwang, een last onder dwangsom en besluiten over de invordering van verbeurde

Intern gebruik

dwangsommen.[20] In de onderstaande tabel is te zien hoe de verhouding tussen de drie categorieën handhavingsbesluiten bij de rechtbanken en bij de Afdeling is.

Tabel 16 Aard van het handhavingsbesluit

		Instantie	
		Rechtbank	Afdeling
Aard van het handhavingsbesluit	Bestuursdwang	18% (8)	14% (8)
	Dwangsom	57% (25)	62% (36)
	Invordering	25% (11)	24% (14)
	Totaal	100% (44)	100% (58)

Tussen de uitspraken bij de rechtbanken en bij de Afdeling is een hele lichte verschuiving te zien. Het aantal zaken over bestuursdwang neemt verhoudingsgewijs licht af, het aantal zaken over dwangsommen neemt licht toe. De verschuiving is niet significant.

Voor uitspraken over geschillen over het opleggen van een dwangsom (zowel de hoogte van de opgelegde dwangsom als het ingevorderde bedrag bij invorderingsbeslissingen) hebben we gekeken of er op het punt van de hoogte van de bedragen verschillen zijn te zien tussen rechtbanken en de Afdeling. In de onderstaande tabel is weer het gemiddelde en de mediaan te zien.

Tabel 17 Hoogte dwangsom

	Instantie	
	Rechtbank	Afdeling
Gemiddelde	€ 16.270	€ 59.929
Mediaan	€ 10.000	€ 10.000
N	31	33

Opvallend aan de tabel is dat de mediaan van de hoogte van de dwangsom in besluiten waarover bij de rechtbanken en bij de Afdeling wordt geprocedeerd exact gelijk is. De middelste waarde van de dwangsommen, gerangschikt van laag naar hoog, is bij beide instanties € 10.000. Het gemiddelde van de dwangsommen van de besluiten waarover bij rechtbanken en bij de Afdeling wordt geprocedeerd, loopt echter sterk uiteen. De reden: bij de overgrote meerderheid van de dwangsombesluiten ligt de dwangsom tussen € 2.500 en € 40.000. Er zijn enkele uitschieters, alle bij de Afdeling, met bedragen van € 100.000, € 600.000 en € 760.000. Die trekken het gemiddelde van de dwangsom/invorderingsbedragen bij de Afdeling enorm omhoog. Worden de zaken met die extreem hoge dwangsommen buiten beschouwing gelaten, dan bedraagt het gemiddelde van de dwangsom/invorderingsbedragen bij de Afdeling € 17.255, wat maar iets hoger is dan het gemiddelde van de dwangsombedragen waarover bij de rechtbanken wordt geprocedeerd. Dat doet er uiteraard niet aan af dat het gemiddelde bedrag bij de Afdeling aanzienlijk hoger ligt dan bij de rechtbanken, maar het relativeert wel enigszins het verschil dat tussen de beide instanties is te zien.

Vervolgens maken we een vergelijking tussen besluiten waarin wordt beslist om te handhaven en besluiten waarin juist wordt beslist om van handhaving af te zien.

[20] Invordering kan ook de kosten van bestuursdwang betreffen, maar daarover zijn we geen zaken tegengekomen.

Intern gebruik

Tabel 18 Procedure gericht tegen wel/niet handhaven

		Instantie	
		Rechtbank	Afdeling
Wel of niet handhaven?	Wel	63% (47)	57% (50)
	Niet	37% (28)	43% (38)
	Totaal	100% (75)	100% (88)

Ook hier zijn de verschillen klein. In de tabel is te zien dat sprake is van een lichte afname van uitspraken van de Afdeling waarin wordt beslist om van handhaving af te zien ten opzichte van vergelijkbare rechtbankuitspraken.

Tot slot kijken we naar de verhouding tussen uitspraken in handhavingsgeschillen met twee en met meer dan twee partijen. Bij geschillen met twee partijen gaat het om ambtshalve besluiten van bestuursorganen om handhavend op te treden, bij geschillen met meer partijen om de reactie op een verzoek om handhavend op te treden.

Tabel 19 Aantal partijen dat bij de zaak is betrokken

		Instantie	
		Rechtbank	Afdeling
Aantal partijen	Twee partijen	59% (44)	76% (67)
	Meer dan twee partijen	41% (31)	24% (21)
	Totaal	100% (75)	100% (88)

Chi-kwadraat (Cramer's V) = -.187, p. = .017

In de tabel is een duidelijk (en significant) verschil zien tussen uitspraken van rechtbanken en uitspraken van de Afdeling. Het aantal geschillen met meer partijen neemt af van 41% bij de rechtbanken tot 24% bij de Afdeling.

4.5 Conclusie

In deze paragraaf hebben we een antwoord gezocht op de vraag naar de zeefwerking van de procedure bij de rechtbank in omgevingsrechtelijke zaken en naar de vraag of op dat punt verschillen zijn te zien tussen verschillende categorieën omgevingsrechtelijke zaken.

Wat betreft de eerste van die twee vragen is onze schatting dat dat om en nabij de 40% van de rechtbankuitspraken in omgevingsrechtelijke zaken leidt tot een procedure in hoger beroep bij de Afdeling die in een einduitspraak van de Afdeling resulteert.

Voor wat betreft de tweede vraag is onze bevinding dat, op de punten waarop wij uitspraken van de rechtbanken en van Afdeling in omgevingsrechtelijke zaken met elkaar hebben vergeleken (zoals: de inhoud en aard van het besluit, het aantal partijen en (bij dwangsom- en invorderingsbesluiten) de hoogte van het bedrag van de dwangsom en van de invordering en (bij besluiten over woning bouwprojecten) het aantal woningen van het project waarop het besluit ziet) er geen sprake is van grote verschuivingen in het aandeel van die zaken in procedures van beroep en hoger beroep. Anders

Intern gebruik

gezegd: onze inventarisatie heeft geen aanwijzingen opgeleverd dat de zeefwerking van de beroepsprocedure bij de rechtbank voor bepaalde categorieën omgevingsrechtelijke besluiten substantieel groter of kleiner is dan voor andere categorieën omgevingsrechtelijke besluiten.

Intern gebruik

Bijlage 1

Verzamelde rechtbankuitspraken 2024

De uitspraken zijn geordend per maand.
In de kolommen zijn de volgende gegevens opgenomen:

- Aanduiding van de rechtbank (A = Amsterdam, D = Den Haag, G = Gelderland, L = Limburg, M = Midden-Nederland, NH = Noord-Holland, NN = Noord-Nederland, OB = Oost-Brabant, OV = Overijssel, R = Rotterdam, Z = Zeeland-West-Brabant)
- Laatste gedeelte van het ECLI-nummer
- Aantal partijen (twee of meer dan twee)
- Omschrijving van het bestreden besluit, met als veel voorkomende afkortingen: bnt = beroep niet tijdig beslissen, bstpl = bestemmingsplan, hh= handhaving, ov = omgevingsvergunning, Wnb = Wet natuurbeheer
- indien het besluit een project over (een) woning(en) betreft: het aantal woningen (waarbij 0 staat voor een project waarbij niet een of meer woningen tot stand wordt gebracht, maar 'alleen' sprake is van de verbouw van (een) bestaande woning(en))

Januari 2024

G	4	Meer	Wnb Verlening geitenstallen	
G	8	meer	Plaatsen loods	
G	22	Meer	Milieuneutraal wijzigen geitenstal	
G	26	Meer	Geen hh	
Z	122	Twee	Hh spoedeisende bestuursdwang	
D	22156	Meer	Bouw woning	1
OB	26	Twee	Bouw Afvalzuiveringsinstallatie	
NH	362	Meer	Kamerverhuur	0
NN	254	Twee	Weigering dakkapel	0
OB	60	Twee	Weigering plaatsen containers	
D	188	Meer	Kappen bomen	
Z	168	Twee	Huisvesten 268 arbeidsmigranten	0
D	50	Meer	Bouw 'bijbehorend bouwwerk' van 165m2	
NH	2932	Meer	Verbouw gebouw tot woningen	7
M	62	Meer	Plaatsen parasols op terras	
Z	236	Twee	dwangsom (bedrag ?)	
G	132	Meer	Milieu Beperkte milieutoets ivm verhoging vermogen 6 windturbines	
D	212	Meer	invordering dwangsom € 2500	
Z	218	Meer	Bouw Keuken en gemeenschappelijke ruimte voor arbeidsmigranten	0
OB	148	Meer	Aanbouw woning	0
M	122	Meer	Geen hh	
Z	600	twee	Geen hh Gebruik woning voor recreatie	
OB	150	Meer	Verplaatsen werkplaats en gebruik loods voor detailhandel	
G	228	Meer	Geen hh opgerichten bouwwerken	
D	788	Twee	Geen planschade	
R	244	Twee	Geen vergunning bouw dakkapel	0
OB	160	Meer	Bouw bedrijfsgebouw ter vervanging stallen	
Z	312	Meer	Verbouw woning	1
NH	464	Meer	Bouw woningen	24
R	260	Twee	dwangsom € 10.000	
OB	220	Meer	Milieu Intrekking ovg OBM	
M	270	Meer	Geen hh exploitatie bedrijf zonder wet natuurbeheer vergunning	
M	212	Meer	Wnb ontheffing om op wolf te schieten	

Februari 2024

356	688	drie	Bouw Afwijken bstpl tbv bijgebouw met opstelplaatsen	
g	506	drie	dwangsom (bedrag ?) geitenhouderij ingetrokken	

Intern gebruik

z	680	twee	dwangsom (bedrag ?) illegale kamerverhuur	
d	1456	drie	watervergunning	
g	530	drie	Wijzigen hekwerk, balkon	
ob	356	drie	Bouw tijdelijk; overkapping terras	
g	580	drie	Geen hh (schutting en pergola)	
g	560	twee	Geen planschade	
d	4780	twee	Hh invordering dwangsom € 5000	
z	784	twee	Bouw recreatiewoning	1
a	938	drie	Kappen boom	
g	602	twee	Hh dwangsom € 30.000 ivm plaatsen/bewonen woonboot	
z	796	twee	Hh dwangsom (bedrag ?) ivm staken recreatief verhuur	
nh	1428	drie	Bouw woning	1
nn	1512	twee	Bouw Damwand etc voor containeropslagplaats	
R	830	twee	Kappen 8 bomen	
G	698	twee	Hh invordering dwangsom € 5.000	
nh	1436	drie	Bouw woning	1
A	936	drie	Kappen 3 bomen	
nh	1732	drie	Verbouw cafe tot appartementen	7
r	872	drie	Bouw Legalisering paardenhoudeerij	
r	880	drie	Nieuwbouwappartementen.	7
m	684	drie	Bouw app.complex	170
a	942	drie	Bouw Verbouw woning	0
m	698	twee	Weg naar app.complex	
m	3988	drie	Bouw Uitbreiden woning	0
ob	544	drie	Bouw stal voor 1980 vleesvarkens	
d	1692	drie	Geen hh zonnepanelen	
ob	600	drie	Revisievg. voor allerbouw + veeteeltbedrijf	
a	3496	drie	Dakopbouw + verbouw woning	0
d	2418	twee	Geen vergunning voor aanbrengen erfafscheiding	
n	544	twee	Legalisering dakterras	0
r	1032	twee	Geen dakterras	0
r	1058	drie	Bouw Tijdelijke woonunit	1
r	1710	drie	Geen hh terras botenhuis	
nh	1904	drie	Splitsen woning	1
m	818	twee	Geen hh dakterras	
m	820	drie	Veranderen woonverblijf en paardenstallen	0

Maart 2024

a	1134	twee	Geen legalisering balkon	
d	3092	twee	Hh dwangsom € 10.000 zonder ov geplaatste kozijnen	
z	1442	twee	Bouw draaipoort en schuifhek	
d	3688	twee	Hh bestuursdwang vanwege ontbreken ov	
g	1136	drie	Geen hh; last van vrachtwagens in de nacht	
ov	1176	drie	Bouw recreatiewoning	1
r	2484	twee	Bnt geen hh	
z	1526	twee	Vzk veroordeling proceskosten	
ob	868	twee	Bouw Geen vg voor verbouw woning	0
g	1240	twee	Geen planschade	
ob	904	drie	Bouw Verbouw kantoor tot woonruimte arbeidsmigranten	0
ob	902	drie	Geen hh tegen div. overtredingen op perceel	
z	1870	drie	Hh vanwege activiteiten in strijd met bst.plan	
z	930	twee	Bouw Geen ov voor legaliseren kamerbewoning	0
r	1854	twee	Hh dwangsom (bedrag ?) 2 zeecontainers zonder vg.	
m	1494	twee	Hh Invordering dwangsom € 30.000	
nn	840	twee	Bouw Ambtshalve wijziging ov composteringsbedrijf	
z	1670	twee	Bouw appartementen	9
g	1330	twee	Bouw Buitensportlocatie met padelbaan	
ove	1282	drie	Geen hh tegen afvalcentrale MftE	
a	3508	twee	Bouw Geen ov voor steiger	
d	3690	twee	Bouw Geen ov voor woonunits arb.migr.	0
d	5534	drie	Hh dwangsom € 35.000 vanwege uitbreiding garage	
m	1600	twee	Bouw Geen ov voor verbouw garage woning	1

Intern gebruik

g	1352	twee	Hh invordering € 25.000	
d	4056	twee	Bouw Geen ov voor dempen/graven watergangen	
m	1568	drie	Geen hh tegen gebruik hoogspanningsmasten	
g	1350	twee	Hh dwangsom € 5.000 vanwege illegaal tuinhuisje	
ob	1040	drie	Bou woningen	2
d	3548	twee	Kap 17 bomen	
d	3526	drie	Hh invordering € 250.000	
r	2780	drie	Bouw Uitbouw woning	0
g	1420	twee	Bouw Intrekking ov (milieu) varkens	
g	1476	twee	Water Verplichte wijziging waterstaatswerk	
nh	3242	drie	Bouw Uitbreiding restaurant	
nn	942	twee	Geen hh schutting	
z	1976	twee	Bouw Geen evenementenvergunning	
g	1572	drie	Milieu Opleggen maatwerkvoorschriften	

April 2024

g	1760	drie	Wnb Geen intrekking wnb-vg geitenhouderij	
ove	1750	twee	Hh last om van alles op perceel te verwijderen	
ob	1320	drie	Bnt ivm geen hh tegen hekwerken	
g	1758	drie	Wnb Geen intrekking wnb-vg geitenhouderij	
ob	1306	drie	Bouw Uitbreiding rundveestal	
mn	2608	drie	Bouw Dakterras	0
g	1884	twee	Hh dwangsom € 30.000	
d	5164	drie	Bouw Geen ov voor B&B	
g	1852	twee	Bouw Geen ov voor bedrijfsgebouw	
g	1854	drie	Hh dwangsom € 15.000	
mn	1278	twee	Bouw Geen ov voor composteren organisch materiaal	
z	2328	twee	Pkv	
a	1932	twee	Hh spoedeisende bestuursdwang	
mn	2156	drie	Mon Erfgoedwet weigering aanwijzing gem. monument	
r	2858	twee	Bouw Geen ov voor wijzigen woning naar 3 zelfst. wooneenheden	2
d	5878	twee	Bouw kassen	
z	2534	drie	Geen hh tegen ervaren geurhinder	
z	3198	Twee	Hh sluiting horecaonderneming	
ob	1490		Bouw Strengere voorschriften inrichting	
ob	1492	drie	Bouw Huisvesten arbeidsmigranten	0
d	5724	twee	Bouw Geen ov voor plaatsen kunstriet op dak	
g	2156	drie	Wnb MftE Wnb-vg Airport R'dam	
d	5888	drie	Bouw 4 padelbanen	
m	2270	twee	Geen planschade	
z	2480	drie	Geen hh tegen geurhinder	
d	7244	twee	Bouw Terrasboot	
nn	2734	twee	Bouw Windturbine	
m	2438	drie	Bouw Airco op dakopbouw	
z	2670	drie	Bouw Woning met garage	1
z	2414	twee	Geen hh grasbetontegels	
d	5454	twee	Hh Invordering kosten bestdw € 8.000	
z	2578	twee	Onttrekking aan openbaarheid openbare weg	
nn	1500	drie	Geen hh tegen verharding perceel	
nn	1498	drie	Hh dwangsom weghalen tunnelkas € 30.000	
g	2368	twee	Hh geen dwangsom (bedrag ?) invorderen	
ob	1682	drie	Kamerverhuur (3 kamers)	0
nn	1486	twee	Bouw Terras bij restaurant	
z	2596	drie	Gebruik pand beschermd wonen	0
nn	5428	twee	Hh dwangsom bewonen woning € 30.000	
d	5838	drie	Bouw Dakterras woning	0
d	5836	twee	Aanpassen woning	0
d	5834	twee	Hh invordering € 5.000	
nn	2722	drie	Sloop boerderij en bouw jongveestal	
z	2660	twee	Hh invordering € 8.400	
z	2696	twee	planschade	
ove	2226	drie	Bouw Huisvesten arbeidsmigranten	

Intern gebruik

Mei 2024

ob	1854	drie	Bouw Aanbouw en erfafscheiding	0
g	2564	twee	Planschade	
g	2566	twee	Planschade	
z	2832	drie	Bouw Tiny Houses	3
nh	5278	twee	Bouw Uitbreiden woning	2
z	2906	twee	Hh bestuursdwang inbeslagname hond	
nh	4780	drie	Aanleg parkeerplaatsen	
m	2814	drie	Huisvesten 24 arbeidsmigranten	0
ob	1996	twee	Intrekken vg 1800 vleesvarkens	
a	3552	drie	Geen ov voor sportschool	
ob	2016	drie	Exploitatie kringloopwinkel	
d	8576	twee	Hh invordering dwangsom € 2500	
d	8580	twee	Geen ov voor tijdelijke kiosk	
d	8570	twee	Bouw appartementen	18
d	8566	twee	Geen ov voor tijdelijke kiosk	
a	3148	drie	Bouw 5 wasboxen benzinestation	
ob	2054	twee	Geen aanleg uitweg	
nh	4686	drie	Bouw woningen	40
a	3164	drie	Bouw appartementen	6
a	2726	drie	Hh bijgebouw achtererf	
d	7336	drie	Geen hh tegen aircounit op dak	
a	3224	drie	Herbouw recreatiehuisje en vlonder	0
m	3394	drie	Geen hh vanwege gekapte bomen	
m	3052	drie	Geen intrekking vergunning windpark	
m	3050	twee	Planschade	
d	8430	drie	Kappen bomen	
m	3144	drie	2-daags evenement	
d	7810	twee	Hh bestuursdwang dakterras	
nn	1936	drie	Wijzigen gebruik pand, 45 overnachtingen per jaar	
g	3638	drie	Geen hh tegen houten overkapping in tuin	
z	3196	drie	Bijgebouw recreatief verblijf	0
z	3262	drie	Recreatief gebruik appartement	0
ove	2580	twee	Woo landbouwbedrijven	
d	7508	twee	Hh dwangsom € 2500	
m	3258	twee	Hh dwangsom € 10.000	
m	3268	twee	Geen ov voor kamerbewoning	0
m	3266	twee	Hh dwangsom € 10.000	
d	7554	drie	Geen intrekking wnb-vergunning	
ove	2624	drie	Geen hh vanwege ontbreken projectplan kanaal Almelo-De Haandrik	
ove	2672	twee	Hh dwangsom € 30.000	
z	3428	drie	Verzoek hh niet-ontvankelijk	
nn	2076	drie	Geen hh geluid windpark Oostermoer	
d	8434	twee	Hh dwangsom € 35.000	
g	3066	twee	Hh invordering € 10.000	
m	3298	drie	Geen hh bouwwerken die gebouwd zijn zonder ov	
a	3162	twee	Hh dwangsom € 3.000	
nh	5064	drie	Ov voor verbouwing pand	0
ob	2224	twee	Geen ov voor bedrijfsgebouw	
ob	2256	drie	Bouw Ov dagopvang demente bejaarden	

Juni 2024

nh	5280	drie	Woonvormingsvergunning	
g	3362	drie	Wnb-vg, 6 boerenbedrijven	
g	3358	twee	Wnb Idem	
g	3356	drie	Wnb Idem	
g	3360	drie	Wnb Idem	
g	3364	drie	Wnb Idem	
g	3390	drie	Ov verbouw voormalige school	
m	3464	twee	Planschade	

Intern gebruik

m	3462	drie	Einddatum tijdelijke ov voor terras	
m	3380	drie	Plaatsing antennemast	
d	9084	twee	Hh bestuursdwang illegale bouwwerken	
r	5266	twee	Geen ov voor theehuis	
nn	2228	drie	ov voor bijbehorend bouwwerk	
a	3536	drie	Verbouw woning	0
z	3640	drie	Verbouw woning	0
ob	2378	drie	Verbouw tot drie patio-woningen	3
ob	2386	drie	Van kantoor naar woningen	?
d	10056	twee	Hh dwangsom € 17.500	
m	4176	drie	Geen hh	
z	3930	twee	Geen ov voor studio	1
g	3532	twee	Geen hh veehouderij die te veel dieren zou houden	
g	3568	twee	Hh dwangsom € 20.000	
g	3570	twee	Hh dwangsom € 20.000	
a	4456	drie	Ov voor open air 2022	
m	7226	twee	Hh dwangsom € 10.000	
a	4260	drie	Ov hotel met 96 kamers	
z	4052	drie	Ov uitbreiding varkenshouderij	
m	3608	twee	Hh dwangsom € 25.000	
ob	2530	drie	Wijziging natura 2000 beheerplan	
a	4232	twee	Geen ov voor horecaterras	
g	3640	drie	Ov voor bouw loods tbv huisvesting werknemers	0

Intern gebruik

Bijlage 2

Verzamelde Afdelingsuitspraken 2025

De uitspraken zijn geordend per op de website van de Raad van State onderscheiden categorieën besluiten.
In de kolommen zijn de volgende gegevens opgenomen:

- Laatste gedeelte van het ECLI-nummer
- Aantal partijen (waar '3' staat voor: meer dan 2 partijen)
- Omschrijving van het bestreden besluit (met als veel voorkomende afkortingen: bnt = beroep niet tijdig beslissen, bstpl = bestemmingsplan, hh= handhaving, ov = omgevingsvergunning, Wnb = Wet natuurbeheer)
- (indien het besluit een project over (een) woning(en) betreft: het aantal woningen (waarbij 0 staat voor een project waarbij niet een of meer woningen tot stand wordt gebracht, maar 'alleen' sprake is van de verbouw van (een) bestaande woning(en)

Kapvergunning

ecli	*2/3*	*omschrijving*	
1279	2	Kappen 10 bomen	
1169	2	Kappen 67 bomen	

Monumenten

ecli	*2/3*	*omschrijving*	
2196	2	Aanwijzing gemeentelijk monument	
522	3	Verbouw party center	

RO

ecli	*2/3*	*omschrijving*	
1935	3	Geen intrekking ov windpark	
1418	3	Hh vanwege strijd met bstpl	
1456	2	Natuurbeheerplan	

Milieu-overig

ecli	*2/3*	*omschrijving*	
2195	3	Bnt pluimveehouderij	
518	2	Maatwerkvoorschrift voor bedrijf	

Project strijd bestemmingsplan

ecli	*2/3*	*omschrijving*	
2847	3	hondenuitlaatservice	
2197	3	Gebruik pand als 1 woning	1
1725	3	Realiseren schuur	
1391	2	Gebruik pand als tandarts praktijk	
1589	2	Geen ov voor gebruik ism bstpl	
1455	2	Gebruik bijgebouw voor huisvesting arbeidsmigranten	
1281	3	Plaatsen chalets op recra park	
1034	2	Geen huisvesting 384 arbeidsmigranten	
878	3	Bijgebouw als slaapruimte	
891	2	Legaliseren 3 wooneenheden	3

Intern gebruik

783	2	Toevoegen 2 kamers aam pand	0
637	3	Gebruik perceel als jachthaven	
618	2	Geen ov voor tijdelijke verhuur wooneenheden	0
554	3	Gebruik woning als b&b	
418	2	Afwijking bstpl tbv horeca	
402	2	Geen aanleg kavelpad	

Natuurbescherming

ecli	*2/3*	*omschrijving*	
2642	2	Vg voor verjagen ganzen	
2198	3	Vg voor vernattingsmaatregelen	
1948	3	Vg voor vernielen rustplaats das	
1957	3	Vg uitbreiden rundveehouderij	
1954	3	Vg uitbreiden rundveehouderij	
1329	2	Geen vg voor agrarisch bedrijf	
1256	2	Vg voor rondvaarten Bieschbosch	

Bestuursdwang/dwangsom

ecli	*2/3*	*omschrijving*	
2832	2	Hh Dwangsom (gaat alleen over 8:75)	
2724	2	Hh Dwangsom	
2619	2	Hh Dwangsom 5.000	
2642	2	Hh Dwangsom 17.000	
2627	2	Hh Dwangsom 10.000	
2621	2	Hh Invordering 20.000	
2526	3	Geen hh	
2539	3	Geen hh	
2538	2	Hh Dwangsom 10.000	
25??	2	Geen hh	
2529	2	Hh Dwangsom 10.000	
2454	3	Geen hh	
2458	2	Hh Dwangsom	
2170	2	Hh Invordering 6.000	
2209	2	Hh Invordering 5.000	
2174	2	Hh Dwangsom 5.000	
2194	2	Hh Dwangsom	
2089	2	Hh Dwangsom 600.000	
2070	2	Hh Dwangsom	
1967	3	Geen hh	
1936	2	Hh Dwangsom 10.000	
1926	2	Geen hh	
1963	2	Hh Dwangsom 20.000	
1844	2	Hh Dwangsom 7.500	
1842	3	Geen hh	
1822	3	Geen hh	
1819	3	Geen hh	
1699	2	Hh Invordering	
1639	2	Hh Bestuursdwang	
1573	3	Geen hh	
1592	2	Hh Dwangsom	
1595	2	Hh Invordring	
1428	3	Geen hh	
1475	2	Hh Dwangsom	
1298	2	Geen hh	
1306	2	Hh Bestuursdwang	
1290	2	Hh Bestuursdwang	
1292	2	Hh Dwangsom 10.000	
1126	2	Geen hh	
1175	2	Hh Dwangsom	
1154	2	Hh Dwangsom 40.000	
1010	2	Geen hh	

Intern gebruik

1022	3	Geen hh	
1036	2	Hh Dwangsom	
1012	2	Geen hh	
887	2	Hh Invordering 760.000	
678	3	Hh Dwangsom 7.500	
1013	2	Geen hh	
863	3	Geen hh	
854	2	Hh Bestuursdwang	
767	2	Geen hh	
774	2	Hh Dwangsom	
742	2	Hh Invordering 2.500	
784	2	Hh Invordering 5.000	
782	2	Hh Invordering 3.000	
762	2	Hh Invordering 6.000	
650	2	Hh Dwangsom 40.000	
930	2	Hh Dwangsom	
624	2	Geen hh	
651	2	Hh Dwangsom 7.500	
643	2	Hh Dwangsom 30.000	
545	2	Hh Bestuursdwang	
521	2	Hh Dwangsom 16.000	
549	2	Hh Invordering 40.000	
539	2	Hh Bestuursdwang	
540	3	Hh Dwangsom 20.000	
524	2	Hh Dwangsom 15.000	
537	3	Geen hh	
536	2	Hh Dwangsom	
428	2	Hh Dwangsom 100.000	
403	3	Geen hh	
436	3	Geen hh	
433	2	Hh Dwangsom	
328	2	Hh Bestuursdwang	
327	3	Dwangsom	
323	3	Geen hh	
196	2	Hh Invordering 30.000	
195	2	Hh Invordering 100.000	
102	2	Geen hh	
101	2	Hh Bestuursdwang	
106	3	Geen hh	
23	2	Geen hh	
118	2	Hh Invordering 15.000	
115	3	Hh Dwangsom	
37	2	Geen hh	
35	2	Geen hh	

Bouwen

ecli	*2/3*	*omschrijving*	
2858	2	Speelplaats	
2726	2	Geen vg voor uitbreiding balkons	
2648	3	Bouw Geitenhouderij	
2622	3	Vergroten school	
2654	3	Bouw Zonnepark	
2644	2	Bouw Dakterras	0
2566	2	Geen vg voor woonark	
2560	2	Geen vg voor woongebouw	1
2536	2	Geen vg voor woongebouw	1
2550	2	Geen vg voor plaatsen brug	
2464	3	Bouw woning	1
2294	2	Bouw zwembad op landgoed	
2324	2	Dwangsom € 5.000	
2340	3	Bouw Teeltondersteunende voorzieningen	
2326	2	Vergroten kelder	
2336	2	Splitsingsvergunning	1
2168	3	Bouw appartementen	11
2180	3	Plaatsen parasols	

Intern gebruik

2078	3	Bouw Retraitehotel	
2088	3	Plaatsen tuindeur	
2076	3	Bouw woning	1
2064	3	Bouw woningen	25
2062	3	Bouw woningen	25
2050	2	Geen vg voor schoorsteen	
1946	3	Bouw Bedrijfsruimte	
1956	3	Bouw woning	1
1968	3	Verandering berging in atelier	
1950	3	Geen intrekking ov windpark	
1952	3	Geen intrekking ov windpark	
3304	2	Geen ov voor geitenstal	
1808	2	Geen vg voor verbouw tot woning	1
1838	2	Geen vg voor vergroten woning	0
1706	3	Bouw Appartementen	11
1710	2	Geen vg voor bouw woning	2
1564	2	Bnt app.gebouw	?
1584	3	Bouw Antenne opstelpunt	
1460	3	Verbouw winkel → appartementen	8
1420	2	Geen vg voor bouw woning	1
1446	2	Bouw tuinhuis	
1464	2	Geen bouw dakterras	0
1466	3	Bouw woningen	3
1442	2	Geen vg voor fietsenberging	
1310	2	Geen vg voor tijdelijk bo Bouwwerk	
1300	3	Geen vg voor aanbouw	
1274	3	Bouw Antenneopstelpunt	
1142	3	Bouw dakkapel	0
1174	3	Bouw woning	1
1138	3	Bouw loods	
1176	2	Geen vg voor tuinberging	
1014	3	Bouw loods + bedrijfswoning	1
1024	3	Verbouw woning	0
1008	3	Bouw teeltondersteunende voorzieningen	
872	3	Bouw AZC	
848	3	Van bedrijf naar burgerwoningen	2
776	2	Geen vg uitbreiding bedrijf	
766	2	Jongeren ontmoetingsplek	
622	3	Vervanging woning	0
656	2	Geen vg stalruimte	
520	3	Veranderen inrichting	
546	3	Verbouw bedrijfspand en woning	0
522	2	Geen vg voor verbouw tot woningen	3
512	3	Vergroten berging	
412	3	Bouw bedrijfspand	
414	3	Bouw appartementen	10
334	3	Bouw werktuigberging	
332	3	Van 1 naar 2 woningen	1
124	3	Bouw bedrijfsruimte	
120	3	Bouw appartementen	5
2857	3	Bouw hotel	
2729	2	geen ov schuilstal	
2733	3	Intrekken vg verplaatsen uitweg	
2633	2	Verbouw kantoor → appartementen	8
2647	3	Bouw windpark	
2591	3	Uitbreiding bedrijfspark	
2549	3	Uitbreiding bedrijfspand	
2359	3	Verbouw school → appartementen	16
2361	3	Verbouw pand tbv daklozen	
2429	3	Kampeerterrein	
2463	2	ov voor uitweg	
2467	3	Bouw loods	
2469	3	Bouw schuur	
2285	3	Verbouw woning	0
2171	3	Bouw zonnepark	
2169	3	Bedrijfspand → appartementen	4
2205	3	Verbouw kelder tot horeca	

Intern gebruik

2163	3	Bouw padelbanen	
2085	3	Herroeping ov	
1997	3	Plaatsen bedrijfsunits	
1929	3	Bouw appartementen	7
1931	3	Bouw appartementen	10
1947	3	Geen intrekking ov windpark	
1937	3	Geen intrekking ov windpark	
1821	3	Bouw woning	1
1843	3	Bouw uitbreiding tearoom	
1805	3	Bouw woning	1
1841	3	Bouw bedrijfsruimte	
1817	3	Bouw rijhal en stallen	
1835	3	Vergroten hotel	
1713	3	Bouw woningen	37
1677	3	Bouw woning	1
1565	3	Bouw appartementen	25
1583	3	Bouw 'bijbehorend bouwwerk'	
1457	3	Bouw timmerwerkplaats	
1453	2	geen vg voor dakkapel	
1423	2	geen vg voor veranderen woning	0
1289	2	geen vg voor uitbouw	
1313	3	verbouw pand → appartementen	6
1155	3	Bouw uitbreiding bedrijfswoning	
881	3	Bouw uitbreiding bedrijfswoning	
873	3	Bouw twee windturbines	
853	3	geen vg voor dakopbouw	0
743	3	Bouw dakterras	0
761	2	verbouw → appartementen	6
645	3	verbouw woning	
631	3	geen ov voor uitbreiding magazijn	
513	2	geen vg tot verbouw wooneenheden	3
527	3	Bouw zonnepark	
213	2	intrekking vg rijhal met ponystalling	
121	3	veranderen melkveehouderijbedrijf	

Intern gebruik